

Boekbesprekingen

Langen, A. van

Unequal participation in mathematics and science education

Dissertatie Radboud Universiteit Nijmegen.
Antwerpen/Apeldoorn: Garant, 2005, 183 pp.
ISBN 9044118927

Dit proefschrift vangt aan met de vaststelling dat meisjes, jongeren uit de lagere sociaal-economische klassen en etnische minderheden minder vaak deelnemen aan wetenschappelijk georiënteerde studierichtingen. In de rest van deze publicatie tracht de auteur een verklaring te vinden voor deze ongelijke deelname. In het eerste deel (hoofdstukken twee, drie en vier) ligt de focus op de Nederlandse situatie en wordt onderzocht welke factoren deze ongelijke deelname aan wetenschappelijk onderwijs kunnen verklaren. Specifiek wordt een antwoord gezocht op de vraag of de studiekeuzes van jongeren passen binnen ons meritocratisch maatschappelijk ideaal van ongelijkheid als gevolg van eigen verwezenlijkingen of spelen toegeschreven kenmerken nog steeds een belangrijke rol (onderwijs als reproductiemechanisme van ongelijkheid)? In het tweede deel van dit proefschrift (hoofdstukken vijf en zes) ligt de focus niet langer op de Nederlandse situatie, maar komen crossnationale verschillen in de ongelijke deelname aan wetenschappelijk georiënteerde opleidingen aan bod en wordt er een verklaring gezocht voor deze verschillen.

De belangrijkste conclusie van dit proefschrift is dat de ongelijke deelname aan bepaalde studiegebieden zuiver meritocratisch verloopt noch louter het gevolg is van toegeschreven kenmerken. Enerzijds spelen eerdere verwezenlijkingen van de leerlingen (vooropleiding) en persoonsgebonden attitudes zoals inzet, belangstelling en aspiraties een belangrijke rol in de studiekeuze. Anderzijds hangen deze studiekeuzes nog steeds in belangrijke mate samen met toegeschreven kenmerken zoals geslacht en ouderlijk milieu. Meisjes kiezen ook na controle voor de persoonlijke kenmerken en ouderlijk milieu beduidend minder vaak voor wetenschappelijke opleidingen dan jongens. Uit de analyses op havo-leerlingen blijkt verder dat ook jongeren met lageropgeleide ouders en etnische minderheden beduidend minder vaak voor wetenschappelijke vakken kiezen. Bij de vwo-leerlingen is dit enkel bij meisjes het geval. Hier is opvallend dat de invloed van het opleidingsniveau van de ouders verschilt naargelang de etnische herkomst van de meisjes: terwijl autochtone meisjes met laagopgeleide ouders minder vaak kiezen voor wetenschappelijke vakken dan degenen met een hoog opleidingsniveau, kiezen allochtone meisjes met laagopgeleide ouders juist vaker voor deze vakken dan degenen met hoogopgeleide ouders. De analyses tonen verder aan dat een opvoedingsstijl gericht op autonomie en hoge onderwijsaspiraties van de ouders een klein maar onafhankelijk positief effect hebben op de keuze voor wetenschappelijker georiënteerde opleidingen. De auteur verwerpt dan ook de idee dat toegeschreven kenmerken geen rol (meer) spelen in de hedendaagse studiekeuzes. De invoering van verplichte studieprofielen lijkt het meritocratische karakter van

het Nederlandse onderwijssysteem licht te hebben versterkt aangezien de impact van etnische herkomst nu niet langer significant is. De invoering van studieprofielen heeft de lagere participatiegraad van meisjes en jongeren uit de lagere sociale klassen echter nauwelijks beïnvloed.

De auteur heeft met haar analyses verder aangetoond dat ook schoolkenmerken een rol spelen in de keuze voor een wetenschappelijke opleiding in het secundair onderwijs. Hierbij wordt onder andere de negatieve invloed benadrukt van de belangrijkheid van rapportvergaderingen op de keuzeadvisering (voor de invoering van studieprofielen). De auteur verklaart deze bevinding door te wijzen op het bestaan van traditionele genderrolopvattingen maar gaat hier spijtig genoeg niet dieper op in. Na het lezen van dit proefschrift blijf ik achter met de volgende belangrijke vraag: in hoeverre zijn persoonlijke kenmerken 'persoonlijk' en niet het resultaat van verschillende socialisatieprocessen? Alhoewel de auteur het belang van traditionele genderrolopvattingen benadrukt, wordt er bijvoorbeeld geen verklaring gezocht voor de vaststelling dat het studiekeuzeproces anders verloopt bij meisjes dan bij jongens en dat deze verschillen nauwelijks worden verklaard door de eerder vermelde factoren zoals eigenverwezenlijkingen en schoolkenmerken. Verder blijkt ook dat de voorkeuren en aspiraties van de jongeren een belangrijke impact hebben op hun studiekeuze. Ondanks de vaststelling van eerdere studies dat seksespecifieke voorkeuren in belangrijke mate het gevolg kunnen zijn van de aanwezigheid van traditionele genderrollen in de socialiserende opvoedingspraktijken komt deze potentiële verklaring voor de seksespecifieke voorkeuren nauwelijks aan bod. Dit lijkt mij dan ook een gemiste kans voor dit onderzoek.

Deze vaststelling neemt echter niet weg dat dit proefschrift een belangrijke bijdrage levert tot de literatuur van gedifferentieerde studiekeuzes. Wetenschappelijke aandacht voor deze ongelijke deelname aan studiegebieden is van groot maatschappelijk belang gezien de verstrekkende gevolgen van het gekozen studiegebied op de toekomstige arbeidsmarktpositie en levensloop van jongeren. Uit eerder empirisch onderzoek naar de maatschappelijke gevolgen van deze ongelijke deelname blijkt dat ze in belangrijke mate sekseverschillen op de arbeidsmarkt verklaart. Door de oorzaken van deze ongelijke deelname te onderzoeken levert de auteur dan ook een significante wetenschappelijke bijdrage tot een belangrijk maatschappelijk debat.

Nils Duquet

Lotte Vermeij
*'What's cooking?' Culturele grenzen
tussen Nederlandse jongeren van ver-
schillende etnische afkomst in de
context van school*

Dissertatie Universiteit Utrecht. Veenendaal:
Universal Press, 2006, 231 pp.
ISBN 9039341737

Het beleid van de Nederlandse overheid om zoveel mogelijk cultureel gemengde scholen te creëren komt voort uit de wens om integratie op scholen te bemoedigen. De gedachte hierbij is dat er zonder contact tussen culturele groepen ook geen begrip voor elkaar kan ontstaan. Inmiddels zijn er vele Nederlandse jongeren die in gemengde klassen zitten en dagelijks met verschillende cul-

turen te maken hebben. Leidt dit tot verving van culturele grenzen tussen de verschillende etnische groepen? Dat is de hoofdvraag die Lotte Vermeij in haar promotieonderzoek stelt. Zij onderzocht 1.700 middelbare scholieren (afkomstig uit de derde klassen van alle niveaus van het reguliere onderwijs), en bekeek waar de culturele grenzen uit bestaan, in welke mate deze vervagen en waar deze verving van afhangt.

Vermeij heeft de culturele grenzen op een zeer originele manier onderzocht, door voor elke onderzochte culturele groep culturele uitingen of concepten te exploreren binnen vijf domeinen. Deze vijf domeinen waren voedsel, muziek, normen en waarden, taalgebruik en culturele kennis. Voor elk domein werden een aantal items gebruikt die typerend voor die cultuur en dat domein waren. Zo moesten leerlingen bijvoorbeeld aangeven in hoeverre ze van Marco Borsato hielden (Nederlands, muziek) en of ze een voorkeur hadden voor het eten van couscous (Marokkaans, voedsel). Helaas blijkt de constructie van de Nederlandse variant van de vragenlijst niet goed gelukt: de schaal die Nederlandse cultuur dient te meten heeft een erg lage betrouwbaarheid, waardoor de conclusies met betrekking tot de Nederlandse cultuur onbetrouwbaar zijn. Het is jammer dat de auteur zelf niet op dit zwakke punt van de studie ingaat.

De betrouwbaarheid van de overige culturele domeinen is soms laag maar acceptabel. Hierbij blijkt dat vooral op het gebied van taal en rondom de Marokkaanse groep de culturele grenzen erg scherp zijn. Op andere domeinen blijken de grenzen tussen de culturen diffuser. Op de gebieden van muziek en normen en waarden blijkt er amper verschil te zijn tussen de verschillende

etnische groepen. Dit wekt verbazing gezien de huidige discussie in Nederland over integratie en wenselijkheid dat migranten sneller en nadrukkelijker Nederlandse normen en waarden overnemen.

Naast deze algemene studie naar culturele grenzen bekijkt Vermeij ook of op het gebied van één domein, taalgebruik, de overname van cultuurelementen door leerlingen afkomstig uit een andere culturele groep positieve of negatieve connotaties heeft. Verder heeft ze de sociale status van elke etnische groep onderzocht in relatie tot contacten tussen leerlingen uit verschillende etnische groepen. Tot slot worden al deze factoren gecombineerd in een onderzoek naar de invloed van socio-culturele karakteristieken van de klas (de relatieve sociale status, proportie medeleerlingen uit de eigen etnische groep en de vaagheid of scherpheid van culturele grenzen binnen de klas) op het cultuurovernemende (assimilatie) of cultuurbevestigende (*maintenance*) gedrag van de leerling. Hierbij wordt ook specifiek gekeken naar de rol van interetnische contacten en etnische identiteit.

Het onderzoek naar de sociale status van leerlingen uit verschillende etnische groepen levert verrassende resultaten op, want het blijkt dat leerlingen amper verschil zien in sociale status tussen de etnische groepen. Het onderzoek is daarmee een mooie aanvulling op de al gedane onderzoeken naar de algemene etnische hiërarchie in Nederlandse klassen, waar wél een duidelijk verschil tussen etnische groepen blijkt (zie bijvoorbeeld: Verkuyten en Kinket, 2000). Mogelijk dat het verschil kan worden verklaard doordat in de studie van Vermeij concrete uitspraken over klasgenoten worden gedaan, in tegenstelling tot algemene oordelen over de wen-

selijkheid van contact met 'een Turk' of 'een Surinamer'.

Helaas is er geen maat van sociale wenselijkheid meegenomen, waardoor onduidelijk is in hoeverre, bijvoorbeeld als het gaat om normen en waarden, jongeren echt allemaal dezelfde normen en waarden aanhangen of dat leerlingen uit migrantenculturen aangeven te weten welke normen en waarden er *verwacht* worden in Nederland, zonder dat zij noodzakelijkerwijs deze normen en waarden zelf aanvaarden. Evenmin is onderzocht in welke mate en in welke zin de bevindingen typisch zijn voor jongeren van ongeveer 15 jaar.

Al met al worden in dit boek interessante studies beschreven, die vaak vernieuwend zijn in opzet. Ook worden regelmatig nieuwe en relatief ingewikkelde statistische procedures gebruikt, die noodzakelijk zijn om bij-

voorbeeld de invloed van context (school of klas) op individuele voorkeuren te onderzoeken. Het is jammer dat een deel van de conclusies eenvoudigweg niet valide is doordat de betrouwbaarheid van sommige meetinstrumenten te wensen overlaat. Daarnaast worden sommige analyses niet helder beschreven, waardoor onduidelijk is hoe iets nu precies is getoetst. Toch is het boek een aanrader voor eenieder die in intercultureel onderzoek geïnteresseerd is.

Verkuyten, M. & Kinket, B. (2000). Social distances in a multi ethnic society: The ethnic hierarchy among dutch preadolescents. *Social Psychology Quarterly*, 63 (1), 75-85.

Janna Fortuin
Paul Vedder